

2022

**De wereld leert
Spaans
NEDERLAND**

Inleiding

Vreemde talen nemen een belangrijke plaats in het voortgezet onderwijs en middelbaar- en hoger beroepsonderwijs in. In het basisonderwijs daarentegen is alleen Engels verplicht in de laatste twee jaar.

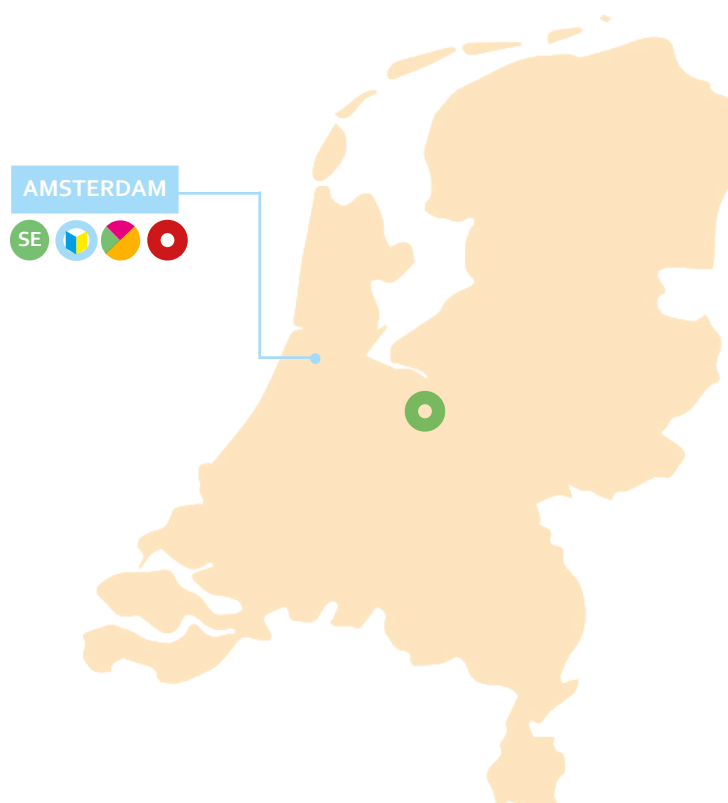
Alle onderwijsinstellingen bieden Engels aan als eerste vreemde taal. Als tweede vreemde taal in het voortgezet onderwijs domineert het Duits, gevolgd door het Frans en, op grotere afstand, het Spaans.

Het Ministerie van Onderwijs en Beroepsopleiding heeft een Technisch Bureau in Nederland, dat valt onder het Departement van Onderwijs in België, Nederland en Luxemburg, gevestigd in Brussel.

De Buitenlandse Onderwijsaanpak van het Spaanse ministerie van Onderwijs en Beroepsopleiding ontwikkelt de volgende programma's in Nederland: de Vereniging voor Spaanse Taal en Cultuur (ALCE) met 23 klaslokalen, de Spaanse secties in Amsterdam en Leiden-Leiderdorp, de taalassistenten Engels in Spanje, een lerarenopleidingsplan,

publicaties, evenals advies geven over de onderwijssystemen van beide landen en het onderhouden van institutionele betrekkingen, zowel met de in het land gevestigde Spaanse instellingen als met de Nederlandse.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (MINOCW) wil leerplanveranderingen doorvoeren om aan te sluiten bij de competentie-eisen die de samenleving stelt. Op dit moment wordt gezocht naar een onderwijsakkoord, dat van invloed kan zijn op het vreemdetalenonderwijs en de rol van het Spaans in het onderwijssysteem kan bepalen.

Informatiecentra

Onderwijsadviesbureau

Hoofdkantoor Vereniging
Spaanse Taal en Cultuur (ALCE)

Sectie Spaans

Klaslokalen ALCE (23)

Spaans in het onderwijssysteem

Basisonderwijs

In het basisonderwijs wordt in de hoogste twee groepen (zeven en acht) Engels binnen het lesprogramma gegeven, met ongeveer vier uur per week. Scholen kunnen echter een verzoek bij het ministerie indienen om ook Duits, Frans of Spaans aan te bieden. De Spaanse taal wordt op dit moment weinig gegeven op de basisschool.

Voortgezet onderwijs

In de onderbouw van het voortgezet onderwijs is Engels op alle niveaus verplicht en moeten leerlingen een tweede en in veel gevallen een derde vreemde taal kiezen, wat Duits, Frans of Spaans kan zijn. In de bovenbouw van het VWO is een tweede vreemde taal nog steeds verplicht. Op de HAVO en het VMBO is het facultatief.

Middelbare scholieren kunnen een vreemde taal op twee manieren leren: via een lang of kort traject, maar het is de onderwijsinstelling die normaal gesproken beslist welk traject wordt aangeboden. Bij het VWO duurt het lange traject meestal 4 of 5 jaar en wordt afgesloten met het centrale schriftelijke examen dat deel uitmaakt van het middelbare school eindexamen. Het korte traject begint in de bovenbouw, duurt drie jaar en wordt normaliter afgesloten middels een schoolexamen.

De cijfers die beschikbaar zijn volgens de officiële bronnen van het Centraal Instituut voor Toets Ontwikkeling (CITO) hebben betrekking op het aantal leerlingen dat het eindexamen van de middelbare school aflegt in de genoemde vakken:

2018-2019: centrale eindexamens (aantal leerlingen)				
Talen	6 VWO	5 HAVO	4 VMBO	TOTAAL
ENGELS	38.525	54.383	101.719	194.627
DUITS	20.409	16.966	25.222	62.597
FRANS	13.901	10.388	5.534	29.823
SPAANS	2.755	1.854	389	4.998
CHINEES	184	15	0	199
TURKS	30	43	61	134
ARABISCH	21	41	27	89
RUSSISCH	13	11	0	24
ITALIAANS	12	0	0	12

Bron: CITO 2019

In het schooljaar 2019-2020 werden er geen centrale eindexamens afgenomen in verband met de Coronapandemie.

2020-2021: centrale eindexamens (aantal leerlingen)				
Talen	6 VWO	5 HAVO	4 VMBO	TOTAAL
ENGELS	41.515	58.560	54.950	155.025
DUITS	20.625	16.992	20.530	58.147
FRANS	15.258	10.616	5.234	31.108
SPAANS	2.316	1.184	713	4.213
CHINEES	-	-	-	-
TURKS	21	42	41	104
ARABISCH	60	69	65	194
RUSSISCH	47	18	-	65
ITALIAANS	-	-	-	-

Bron: CITO 2021

In 2020-2021 werden de centrale eindexamens niet op alle vmbo-opleidingen en niet in alle talen afgenomen als gevolg van Covid 19.

De Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) schat in dat van de 1100 middelbare scholen in Nederland, er 157 Spaans aanbieden in de vorm van het lange traject (14 %).

Het verschil in het aantal leerlingen per taal kan worden verklaard door historische redenen: Engels is een verplicht vak in het voortgezet onderwijs en zowel Duits als Frans waren tot 2010 de andere twee verplichte talen in de onderbouw, en optioneel in de bovenbouw. Sindsdien is Spaans ingevoerd op middelbare scholen, met name op het VWO en de HAVO, en hoewel er geen officiële cijfers bestaan, zijn er naar schatting meer dan 30.000 leerlingen die Spaans volgen, hoewel ze niet allemaal het centrale eindexamen doen, omdat ze Spaans volgen in het korte traject dat wordt afgesloten met het schoolexamen en niet met het centrale eindexamen.

Beroepsonderwijs

In het beroepsonderwijs (MBO) wordt Spaans gegeven op 25 van de 66 ROC's (Regionaal Opleiding Centrum) en met name in bepaalde sectoren, zoals Toerisme, Horeca, Handel, Economie en Administratie neemt de belangstelling van studenten voor de taal sterk toe, met een vergelijkbaar aantal als voor Duits en Frans en, in sommige gevallen zelfs een hoger aantal studenten.

Hoger onderwijs

Hoger beroepsonderwijs (Hogescholen)

Op de Hogescholen zijn de opleidingen waarbij Spaans wordt onderwezen, die van Bedrijfskunde en Management, Handel, Europese Studies, Vertalen en Tolken, Horeca en Toerisme. De vraag naar Spaans is aanzienlijk in deze sector en heeft iets meer studenten dan het Frans en Duits bij deze opleidingen. In het HBO wordt Spaans gegeven op 26 van de 37 Hogescholen in Nederland.

Universiteiten

Op universiteiten wordt 5% van de studies in het Engels aangeboden, bij de masters is dit 48%. Het percentage studenten dat in het Engels studeert is vergelijkbaar, 6% in de bacheloropleidingen en 55% bij de masteropleidingen, wat het grote succes van deze studies en hun aantrekkelijkheid voor buitenlandse studenten aantoont.

Spaans is aanwezig op vrijwel alle universiteiten in Nederland, zowel als Bachelor of Master in Taal- en Letterkunde, of in de Master Lerarenopleiding Spaans (1e Graad of 2de Graad), die de universiteiten ook aanbieden op hun aangesloten instituten voor Lerarenopleiding of als vak binnen andere opleidingen.

Daarnaast kun je aan vier universiteiten in Nederland specifieke studies volgen over Spaanstalige literatuur en cultuur, de Romaanse Talen en de talen en culturen van Latijns-Amerika. Het is ook opvallend dat Spaans bij andere universitaire opleidingen zoals Economie, Bedrijfscommunicatie, Communicatiewetenschappen, enz., een belangrijke plaats inneemt en dat studenten eerder voor Spaans dan voor Duits en Frans kiezen.

Je ziet nu dat veel klassieke taalkundige opleidingen omgevormd worden tot studies waarin de talen worden gecombineerd met politieke wetenschappen, economie en cultuur. Dit komt doordat die universiteiten zich moeten aanpassen aan de arbeidsmarkt, waardoor de traditionele taalstudies achterhaald raken. Universiteiten hebben meestal bijbehorende talencentra waar studenten Spaans kunnen leren met een meer communicatieve en functionele aanpak.

Volwasseneducatie

Er zijn tal van instellingen en scholen waar vreemde talen worden onderwezen voor toeristische en zakelijke doeleinden. De bekendste zijn de Volksuniversiteiten en de gemeentelijke culturele centra.

Sinds het cursusjaar 2018-2019 bieden twaalf volksuniversiteiten cursussen Spaans voor beginners. De talencentra van de universiteiten, de particuliere taalscholen en de privédocenten maken het aanbod van mogelijkheden om Spaans te leren compleet.

Het Instituto Cervantes, gevestigd in Utrecht, is een belangrijk middelpunt voor de verspreiding van de Spaanstalige taal en cultuur. Het biedt algemene en speciale cursussen Spaans en het organiseert de examens voor het behalen van het DELE diploma, het diploma Spaans als vreemde taal. Daarnaast organiseert het instituut zeer diverse culturele activiteiten over kunst en wetenschap om de Spaanse en Latijns-Amerikaanse cultuur zo goed mogelijk te verspreiden.

De buitenlandse onderwijs-aanpak van Spanje in Nederland

Het Ministerie van Onderwijs en Beroepsopleiding heeft een Technisch Bureau in Nederland, verbonden aan de Ambassade van Spanje en gevestigd in het Consulaat van Spanje in Amsterdam.

Het Technisch Bureau valt onder het Departement van Onderwijs in België, Nederland en Luxemburg, gevestigd in Brussel, en coördineert de programma's die het Departement van Onderwijs ontwikkelt in Nederland. De Amsterdamse Vereniging voor Spaanse Taal en Cultuur heeft haar hoofdkantoor in hetzelfde pand.

Onderwijskantoren van het ministerie in de BENELUX

Departement van Onderwijs in Brussel

Technisch Bureau in Brussel (2 adviseurs)

Technisch Bureau in Nederland (1 adviseur)

Onderwijskantoor in Luxemburg

Instellingen en programma's in Nederland (gegevens schooljaar 2021-2022)

Vereniging Spaanse Taal en Cultuur ALCE	ALCE Amsterdam (23 locaties in Nederland)
Secties Spaans	Amsterdam, gevestigd in <i>Het Amsterdams Lyceum</i> Leiden-Leiderdorp, gevestigd in het <i>Visser 't Hooft Lyceum</i>
Europese Scholen	European School Bergen
Gespreksassistenten	9 Nederlandse assistenten gedetacheerd in Spanje (5 nieuwe + 4 met verlenging)
Informatiecentra	Informatiecentrum gevestigd in de UvA (Universiteit van Amsterdam)

Vereniging van Spaanse Taal en Cultuur (ALCE)

De ALCE in Nederland kent sinds het schooljaar 2016-2017 een geleidelijke toename van het aantal leerlingen, wat in lijn is met de groeiend aantal Spaanse burgers - jonge professionals en werkzoekenden - dat zich na de economische crisis in het land heeft gevestigd.

Het profiel van de leerlingen is zeer heterogeen en de groep bestaat zowel uit kinderen die thuis Spaans spreken, als uit kinderen die Spaans niet als moedertaal hebben. Daarom wordt in het onderwijs Spaans steeds vaker als een vreemde taal beschouwd.

ALCE bestaat uit 23 scholen op de volgende locaties: Alkmaar, Almelo, Amsterdam, Arnhem, Bergen op Zoom, Breda, Bussum, Den Haag, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Haarlem, Heemskerk, Helmond, Hoofddorp, Leiden, Maastricht, Rijswijk, Rotterdam, Utrecht, Veenendaal, Wassenaar en Wormerveer.

Schooljaar	2016-2017	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22
Aantal leerlingen ALCE	690	753	940	958	981	1.111
Docenten	7	6	7	7	8	8

Bron: Cijfers van het Ministerie van Onderwijs

Docententeam ALCE Nederland 2022

Spaanse secties

Sectie in Amsterdam

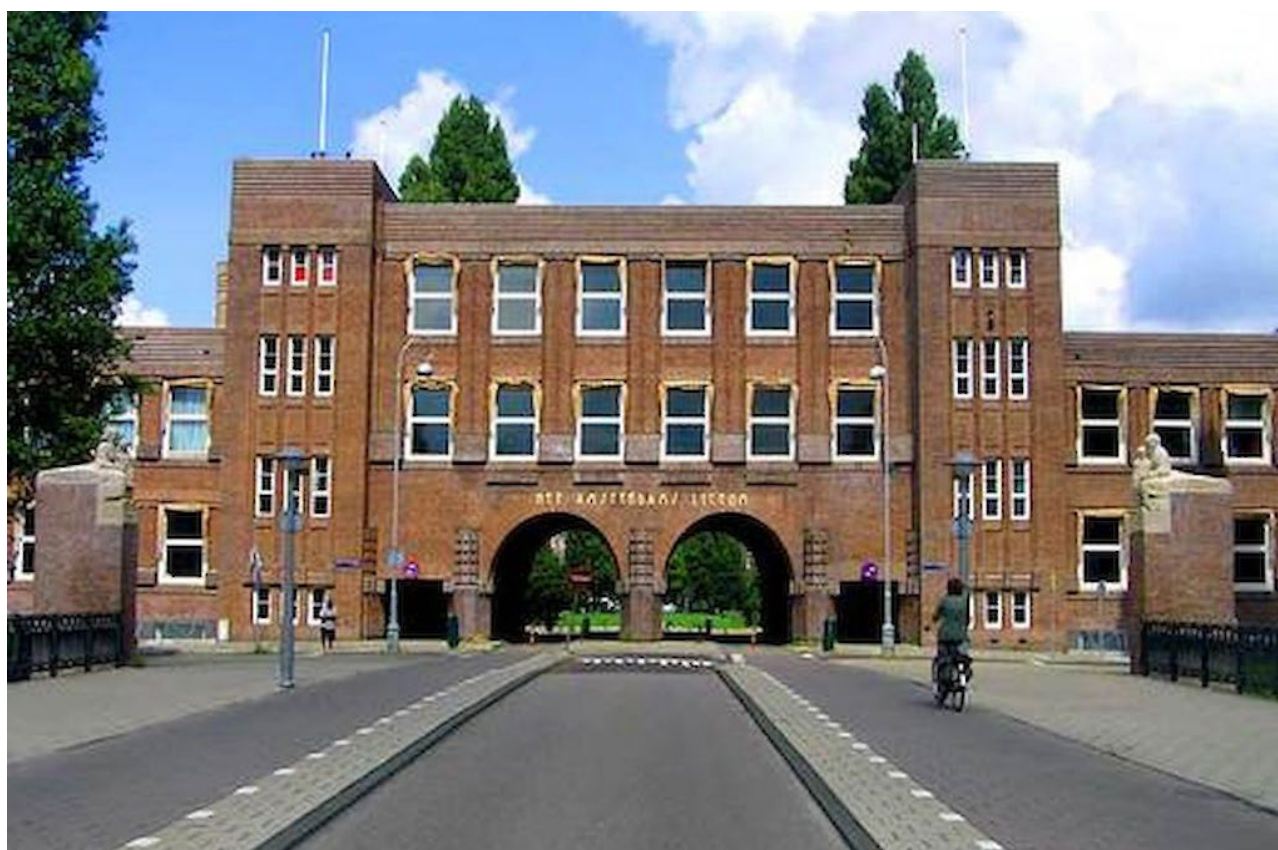
In Amsterdam is er een Spaanse afdeling in Het Amsterdams Lyceum, genaamd Trayecto Español, waaraan momenteel 253 leerlingen deelnemen van de in totaal meer dan duizend die de school heeft, en daarnaast volgen meer dan honderd leerlingen Spaans als keuzevak.

Dit jaar is het 20 jaar geleden dat de sectie Amsterdam werd opgericht, die perfect is geïntegreerd in het onderwijs. Tijdens het huidige schooljaar bestaat de sectie uit vier docenten Spaans, van wie er twee betaald worden door het Spaanse ministerie van Onderwijs.

Schooljaar	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22
Aantal leerlingen Sectie Amsterdam	177	181	222	242	261	253
Docenten	2	2	2	2	2	2

Bron: Cijfers van het Spaanse ministerie van Onderwijs

In het vierde leerjaar gaan de leerlingen van dit traject een week op schoolreis naar Spanje, waar ze de opgedane kennis van de taal en cultuur in praktijk kunnen brengen. Ze kunnen ook deelnemen aan de uitwisselingen van de school met Spaanse en Europese middelbare scholen, wat hun opleiding en het internationale karakter van hun onderwijs versterkt.

Het Amsterdams Lyceum

Sectie in Leiden - Leiderdorp

In het schooljaar 2014-2015 is deze afdeling onder de naam "Camino Español" gelanceerd op het Visser't Hooft Lyceum in Leiden en op het Visser't Hooft Lyceum in Leiderdorp, dankzij een memorandum van samenwerking tussen het Spaanse ministerie van Onderwijs en de Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden (SCOL), waaronder deze twee scholen vallen. De afdeling heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een solide sectie.

In totaal zijn er 5 docenten, één gestuurd door het Spaanse ministerie van Onderwijs en daarnaast vier Nederlandse docenten. In het schooljaar 2021-2022 telt de sectie 482 leerlingen. Opgemerkt moet worden dat in het schooljaar 2019-2020 bij het totaal aantal leerlingen (626) ook de leerlingen van de beginnerscursus Spaans op het basisonderwijs zijn meegerekend.

Schooljaar	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22
Aantal leerlingen Sectie Leiden	250	396	375	626	432	482
Docenten MEFP	1	1	1	1	1	1

Bron: Cijfers van het Spaanse ministerie van Onderwijs

European School

Binnen het netwerk van Europese scholen die gevestigd zijn in enkele lidstaten waar instellingen en organen van de Europese Unie hun hoofdkantoor hebben, bevindt zich in Nederland de European School Bergen, waar ook Spaans als vreemde taal wordt gegeven door een docent gespecialiseerd in Spaanse taal- en letterkunde, uitgezonden door het Spaanse ministerie van Onderwijs en Beroepsopleiding.

Tijdens het schooljaar 2020/2021 zaten de 23 leerlingen met Spaans als moedertaal op de volgende niveaus: 2 op de kleuterschool, 8 op de basisschool en 13 op de ESO/BAC (middelbare school).

Tijdens het schooljaar 2021/2022 zaten de 17 leerlingen met Spaans als moedertaal op de volgende niveaus: 3 op de basisschool en 14 in ESO/BAC (middelbare school).

Schooljaar	2020-21	2021-22
Aantal leerlingen Spaans als moedertaal	23	17
Spaans als 3e taal	106	104
Totaal	129	121
Docenten	1	1

Bron: Cijfers van het Spaanse ministerie van Onderwijs

Het Taalassistentprogramma is niet erg gewild in Nederland omdat de wederkerigheid met het Nederlands erg beperkt is. Er is daarom geen specifiek taalassistentprogramma op basis van een bilaterale overeenkomst met het Nederlandse ministerie van Onderwijs. Maar omdat jonge Nederlanders over het algemeen het Engels goed beheersen, is er de laatste jaren een oproep voor taalassistenten Engels om te werken in onderwijscentra in Spanje. In het studiejaar 2021-2022 zijn vijf nieuwe Nederlandse kandidaten geselecteerd voor Spaanse scholen en zijn er nog eens vier contracten verlengd.

Het informatiecentrum is sinds 2014 gevestigd in de bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam, met wie een samenwerkingsovereenkomst is gesloten.

Het Departement Onderwijs in Nederland stelt Spaanse leraren in staat om de digitale bibliotheek eLeo te gebruiken, het platform voor het uitlenen van elektronische boeken van het Spaanse ministerie van Onderwijs. Bovendien wordt het gebruik van het platform Veo en Español aangemoedigd door leerkrachten toegang te geven tot de Platino Educatalogus met video's en didactische oefenbladen.

De lerarenopleiding is zonder twijfel een van de meest belangrijke activiteiten die door het Departement worden georganiseerd. Het gaat om conferenties en bijscholingsworkshops over didactische en taalkundige onderwerpen, uitwisseling van goede praktijken tussen docenten en presentaties van lesmateriaal die worden georganiseerd door het Departement van Onderwijs. Wat het type scholing betreft, heeft het Departement naast fysieke lessen, de afgelopen jaren sterk ingezet op het aanbieden van online training.

Het effect van de scholingsactiviteiten die in de periode 2020-2021 in Nederland zijn georganiseerd is te zien in de volgende tabel:

SCHOLING VOOR DOCENTEN IN NEDERLAND

HERKOMST DOCENT	AANTAL ACTIVITEITEN		AANTAL DEELNEMERS	
	2020-21	2021-22	2020-21	2021-22
Buitenlandse docenten Spaans	10	20	1.432	1.502
Docenten van de Buitenlandse Onderwijsaanpak	4	7	70	110

*Deze cijfers zijn inclusief het totaal aantal buitenlandse leraren Spaans dat deelnam aan de online activiteiten voor de drie landen van de BENELUX.

Bron: Gegevens van het Departement van Onderwijs in België.

Tijdens het schooljaar 2021-2022 organiseerde het Departement in samenwerking met EXTENDA de Tweede Pedagogische Studiedag in Het Amsterdamse Lyceum, wat in Nederland de terugkeer naar de fysieke bijeenkomst betekende.

Evenzo wordt het door het Departement ontwikkelde trainingsprogramma aangevuld met de opleidingsactiviteiten opgezet met andere instellingen, zoals die jaarlijks worden georganiseerd met de twee verenigingen van docenten Spaans in Nederland, Levende Talen en VDSN, waarmee samenwerkingsovereenkomsten zijn gesloten.

Het Departement werkt ook nauw samen met het Instituto Cervantes door het jaarlijks organiseren van twee studiedagen waarvoor ervaren docenten uit de omgeving uitgenodigd worden om iets te vertellen over het onderwijs van Spaans als vreemde taal.

Studiedag Departement van Onderwijs – Instituto Cervantes

Eervolle vermeldingen Spaanse taal

In samenwerking met bovengenoemde verenigingen, Levende Talen en VDSN, start in juni de inschrijving voor docenten Spaans in Nederland om de Eervolle Vermelding aan te vragen voor hun excellente leerlingen.

Het doel van dit initiatief is tweeledig: enerzijds het bevorderen van het leren van de Spaanse taal als alternatief voor andere vreemde talen en anderzijds het geven van de verdiende erkenning aan die leerlingen die een 8,5 of hoger hebben behaald op het centraal examen Spaans in 4 VMBO, 5 HAVO en 6 VWO.

Uit de gegevens die zijn verzameld bij het Departement van Onderwijs, blijkt een stabiele interesse in de vermeldingen. Veel scholen en docenten kennen ze toe aan hun leerlingen tijdens de diploma- en rapportuitreikingen.

SCHOOLJAAR	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Aantal scholen die aanvraag hebben ingediend	39	57	44	—	55
Aantal toegekende vermeldingen	119	166	145	—	219

Bron: Gegevens Departement van Onderwijs in België.

Platform Spaans

Sinds 2021 werkt het Departement van Onderwijs mee aan de lancering van een project, geleid door het Instituto Cervantes Utrecht en de Radboud Universiteit Nijmegen, om het onderwijs Spaans in Nederland te bevorderen. Dit Platform Spaans brengt ambassades uit Spaanstalige landen, onderwijsinstellingen, universiteiten, docentenverenigingen, hispanisten en een brede groep professionals zich inzetten voor de Spaanse taal, samen.

De vorming van het **Platform Spaans** heeft ervoor gezorgd dat de relaties met de universiteiten van Nederland en de Spaanse gemeenschap zijn verdiept. Ondanks alle vorderingen zijn er nog genoeg uitdagingen om het Spaans de plek te geven die het vanwege zijn universele reikwijdte verdient. De eerste stap was het maken van een website met daarop de talrijke activiteiten die in het land worden georganiseerd ten behoeve van het Spaans. Het Departement van Onderwijs levert regelmatig een bijdrage en helpt mee aan de ontwikkeling van de inhoud van het Platform.

Internationaal congres Spaans voor specifieke doeleinden (CIEFE)

Sinds het jaar 2000 wordt dit congres met wisselende frequentie in Nederland gehouden en is van bijzondere waarde voor de Nederlandse onderwijscontext, rekening houdend met het belang van de beroepsopleiding op alle niveaus.

Het wordt georganiseerd door het Departement van Onderwijs in België, Nederland en Luxemburg in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam. Daarnaast nemen de Spaanse afdelingen van de meest vooraanstaande universiteiten in Nederland en België deel via de Wetenschappelijke Commissie. Ook het Instituto Cervantes Utrecht werkt mee.

De **VII CIEFE**, die in mei 2020 zou plaatsvinden, werd vanwege de coronapandemie afgelast, maar het is de bedoeling dat deze in het voorjaar van 2024 opnieuw wordt georganiseerd. De notulen van eerdere CIEFE congressen, vormen een belangrijke bijdrage aan de visie over de positie en het potentieel van de Spaanse taal op specifieke gebieden en zijn te vinden op de website.